

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
ÂŞIK VEYSEL HATIRASINA
GELENEK VE EDEBİYAT ÖZEL SAYISI
YIL 9, EKİM 2023

Prof. Dr. Kelime ERDAL

Bursa Uludağ Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
Bursa/TÜRKİYE
kelime@uludag.edu.tr
ORCID

**MEB DERS KİTAPLARINDA
YER ALAN ÂŞIK VEYSEL
ŞATIROĞLU'NA AİT
METİNLER ÜZERİNE BİR
İNCELEME**

A STUDY ON THE TEXTS IN THE
MEB TEXTBOOKS OF ÂŞIK VEYSEL
ŞATIROĞLU

Makale Türü: Araştırma Makalesi	Article Information: Research Article
Yükleme Tarihi: 12.09.2023	Received Date: 12.09.2023
Kabul Tarihi: 17.09.2023	Accepted Date: 17.09.2023
Yayımlanma Tarihi: 01.10.2023	Date Published: 01.10.2023

İntihal / Plagiarism

Bu makale **turnitin** programında taranmıştır.
This article was checked by **turnitin**.

Atıf/Citation

Erdal, Kelime, "Meb Ders Kitaplarında Yer Alan Âşık VeySEL Şatiroğlu'na Ait Metinler Üzerine Bir İnceleme", *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi [Journal of Academic Literature]*, Âşık VeySEL Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, Temmuz 2023, s. 48-60.

Erdal, Kelime, "A Study on the Texts in the MEB Textbooks of Âşık VeySEL Şatiroğlu", *Hikmet-Journal of Academic Literature*, Tradition and Literature Special Issue in Memory of Âşık VeySEL, September 2023, p. 48-60.

10.28981/hikmet.1359311

HİKMET-AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ
[JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]
ÂŞIK VEYSEL HATIRASINA
GELENEK VE EDEBİYAT ÖZEL SAYISI
YIL 9, EKİM 2023

Prof. Dr. Kelime ERDAL

**MEB DERS KİTAPLARINDA YER ALAN ÂŞIK VEYSEL ŞATIROĞLU'NA AİT
METİNLER ÜZERİNE BİR İNCELEME**

A STUDY ON THE TEXTS IN THE MEB TEXTBOOKS OF AŞIK VEYSEL ŞATIROĞLU

ÖZ

Âşık Veysel Şatıroğlu, okumayı çok istemesine rağmen gözleri görmediği için okula gidememiştir. Okuma aşkı onun içinde hep bir ukde olarak kalmıştır. Ömrü boyunca okumak şöyle dursun, bir tek harf yüzü bile göremeyen Âşık Veysel, eserlerinde hep okumayı ve öğrenmeyi tavsiye etmiştir. Onun şiirlerinde eğitim, okuma, ilim sahibi olma övülür; cahillik, bilgisizlik ve kendini geliştirmeme ise yerilir. Âşık Veysel, eserlerinde ilim ve okul gibi eğitim unsurlarına sıklıkla yer vermiş ve ülke kalkınması için çalışmanın gereğine inanmıştır. Türkiye'nin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşabilmesi ve teknolojiye, tarımda, sanayide atılım yapabilmesi için ülke insanının gaflet uykusundan uyanmasını, birlik içinde olmasını, cehaletten kurtulmasını, bunun için de okumaya ve okutmaya, eğitime önem verilmesini ister. Çünkü gelişen toplumlar karşısında geri kalmış bir toplum yok olmaya mahkûmdur. Halka, "Uyan Bu Gafletten Uyuma Yurttaş" diye seslenen Âşık Veysel, dünyayı anlamının, büyüyüp gelişmenin de okuma ile olacağını vurgular. Âşık Veysel Şatıroğlu'na göre toplum olarak ilerlemenin en önemli şartı, eğitime önem verilmesidir. Şatıroğlu, özellikle köylerde yaşayan vatandaşlara seslenerek her köye okul yapılmasını ve tüm çocukların mutlaka okutulmasını ister.

Bu çalışmada, eğitim ve okulla bu derece yakından ilgili olan halk ozanı Âşık Veysel Şatıroğlu'nun, MEB yayınlarından çıkan ortaokul ve lise ders kitaplarında yer alan metinleri incelenmiş, elde edilen bulgular doğrultusunda sonuçlara ulaşılmış ve öneriler sunulmuştur. Araştırma kapsamında, MEB yayınlarından çıkan ortaokul 5, 6, 7, 8 ve lise 9, 10, 11 ve 12. sınıf ders kitapları nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Âşık Veysel Şatıroğlu, Millî Eğitim Bakanlığı, Ders Kitapları, Türkçe Eğitimi, Edebiyat.

ABSTRACT

Although Âşık Veysel Şatıroğlu wanted to study very much, he could not go to school because he was blind. The love of reading always remained a regret in him. Âşık Veysel, who never saw a single letter, let alone read, throughout his life, always recommended reading and learning in his works. In his poems, education, reading, and knowledge are praised; Ignorance, lack of knowledge, and lack of self-improvement are condemned. Âşık Veysel often included educational elements such as science and school in his works. Âşık Veysel believes in the necessity of working for the country's development. For Turkey to reach the level of modern civilization and make a breakthrough in technology, agriculture, and industry, he wants the country's people to wake up from the sleep of heedlessness, be in unity, and get rid of ignorance. For this, he wants to emphasize reading, education, and education. Because a backward society is doomed to disappear in the face of developing societies. Âşık Veysel calls out to the public, "Wake up, don't sleep on this heedlessness, citizen" and emphasizes that understanding the world, growing, and developing is possible through reading. According to Âşık Veysel Şatıroğlu, the most essential condition for progress as a society is to attach importance to education. Şatıroğlu appeals to village citizens and demands that schools be built in every village and that all children be educated.

In this study, the texts of the folk poet Âşık Veysel Şatıroğlu, who is so closely related to education and school, in the secondary school and high school textbooks published by the Ministry of Education, were examined, and conclusions were reached in line with the findings and suggestions were presented. Within the scope of the research, secondary school 5th, 6th, 7th, 8th, and high school 9th, 10th, 11th, and 12th-grade textbooks published by the Ministry of National Education were examined using the document analysis method.

Keywords: Âşık Veysel Şatıroğlu, Ministry of National Education, Textbooks, Turkish Education, Literature.

Giriş

Âşık Veysel, okumayı çok istemesine rağmen gözleri görmediği için okula hiç gidememiş ve bu nedenle okuma aşkı onun içinde hep bir ukde olarak kalmıştır. 79 yıl süren ömrü boyunca, okumak şöyle dursun, bir tek harf yüzü bile görmeyen Âşık Veysel, arif bir söz sultanıdır. O, Türk kültürünü çeşitli kaynaklarıyla noksansız bilen ve duyuran bir yürektir (Bâkiler, 1986). Veysel'in bir kalp dünyası vardır ki orada yıldırımlar çakmakta, fırtınalar esmektedir. Kısacası o gönül denilen yerdeki düşüncelerini şiirlerine yansıtmış, okumayı, öğrenmeyi tavsiye etmiştir. Çünkü onun görmeyen gözünün yanında gören bir kalbi vardır. Âşık Veysel'in şiirlerine bakıldığında eğitimi, okumayı, ilim sahibi olmayı her zaman övdüğü, cahilliği, bilgisizliği ve kendini geliştirmemeyi ise yerdığı görülür. Âşık Veysel, eserlerinde eğitim unsurlarına sıklıkla yer vermiştir: "İlim bir deryadır durmaz akarmış/ Ver mektebe okutsunlar oğlunu" dizeleriyle okulun önemini vurgulamaktadır. Âşık Veysel'in yaşadığı dönemde görme özürlülerin gidebileceği bir okul yoktur. Oysa Âşık Veysel, okumayı çok istemektedir. O, okuyamamasını bir ölçüde sineye çekmiş fakat kendisinden sonrakileri hep okumaya yönlendirmiştir. Çünkü okumamak bilgisizliktir. Bilgisizlik ise bu memleketin en büyük düşmanıdır (Alptekin, 2009).

Ülkenin kalkınması için çalışmanın gereğine inanan Âşık Veysel, Türkiye'nin çağdaş medeniyet seviyesine ulaşabilmesi ve teknolojiye, tarımda, sanayide atılım yapabilmesi için ülke insanının gaflet uykusundan uyanmasını, birlik içinde olmasını, cehaletten kurtulmasını, bunun için de okumaya ve okutmaya önem vermesini ister (<http://turkoloji.cu.edu.tr>). Çünkü gelişen toplumlar karşısında geri kalmış bir toplum yok olmaya mahkûmdur. Bu yüzden "Uyan Bu Gafletten Uyuma Yurttaş" şiirinde milletine, dünyayı anlamanın, büyüüp gelişmenin de okuma ile olacağını vurgulayan Veysel şöyle der:

Diyorlar ki dünya evvel su imiş
Oku anla dünya nedir ne imiş
Yükselenler bilgi ile büyümüş
Uyan bu gafletten uyuma yurttaş

Âşık Veysel Şatıroğlu'na göre toplum olarak ilerlemenin en önemli şartı eğitime önem verilmesidir (Kara-Tören, 2011, 134). Şatıroğlu, özellikle köylerde yaşayan vatandaşlara seslenerek, her köye vatandaşın da desteği ile okul yapılmasını ve tüm çocukların mutlaka okutulmasını ister. Şatıroğlu, kız erkek tüm çocuklara "Oku benim cici yavrum" diyerek seslenir (Tutu, 2008). Âşık Veysel, "Oku Benim Cici Yavrum" isimli şiirinde çocuklara okumanın, eğitilmiş insan olmanın önemini benimsetmeye çalışmış, onlara ilim sahibi olmayı nasihat etmiştir:

Yürü yavrum okuluna
Altın bilezik koluna
Hem kızına hem oğluna
İlim irfan yuvasıdır.

“Okul” adlı şiirinde okulun ilim deryası olduğunu, her türlü güzelliğin, her türlü yeniliğin okulda olduğunu vurgulayan Âşık Veysel şiirde, elektrik üretimi, tarım makineleri, taşıtlar, radyo gibi araçlar sayılmak suretiyle teknolojik gelişmelerden, ayrıca tıp ve meteoroloji bilimlerinden söz ederek, bu gelişmelerin eğitimle ve okulla ilgisi üzerinde durur:

Okuldadır cümle varlık
Hiçbir türlü çekmen darlık
Okuldadır dirlik birlik
Birlik yurdun ihyasıdır
İnsanlar kafası bunları bulan
İlimdir dünyada hakikat olan
Bütün bu işlerin temeli kuran
İnan buna Veysel dedi ki okul (Tutu, 2008, 223).

İlköğretimin ikinci kademesi ile ortaöğretim yıllarının ergenlik dönemine denk geldiği bilinmektedir. Genelde bu dönemdeki çocuklar nasihat dinlemekten hoşlanmazlar. Bu nedenle onlara belli bir estetik içerisinde, metinlerden yararlanılarak bazı konular kavratılabilir. İşte Veysel’in nasihat içerikli şiirlerinden öğretimde bu şekilde yararlanmak mümkündür. “Oku Benim Cici Yavrum” ve “Okul” adlı şiirlerinde, okumanın ve öğrenmenin gerekliliğini nasihat etmiştir:

Oku çalış bul hidayet
Mesut olur yaşar hayat
Veysel bunu der nihayet
Okul ilim deryasıdır (Kara-Tören, 2011, 136).

Âşık Veysel, annesinin sütü gibi temiz Türkçe ile süse, saltanata başvurmadan, öylesine rahat ve samimi söyler ki, içimizden/bizden birinin, bir yârenimizin sevdiğine söylediği türküyü dinler gibi oluruz:

Salınıp giderken boyunu gördüm
Selvi miydi fidan mıydı boy muydu
Eğmiş kaşlarını yayını gördüm
Kılıç mıydı gamze miydi yay mıydı (Karataş, 2002, 7).

Âşık Veysel, anlaşılır, arı bir Türkçeyle, birbiri ardınca, öylesine güzel mısralar dizmiştir ki bu bağlamda tüm insanların duygularına tercüman olmuştur. O, sadece duygularını dile getirmekle kalmamış, aynı zamanda yetiştirdiği bölgeyi, Şarkışla'yı, doğup büyüdüğü, ekmeğini suyunu içtiği Sivrialan köyünü de mısralarına ilmek ilmek işlemiştir. Germeç, Tecer ve Nalbant Yaylalarını, Beserek ve Şeme Dağlarını, Karataş'ı, Güldede'yi, Mecit Köyünü, Veysel'in mısralarında bütün güzellikleriyle görmek mümkündür (Şimşek, 2016).

Âşık Veysel, vatanını seven, onu koruyan, daima yükselmesini arzulayan ve bunun için çalışmak gerektiğini şiirlerinde vurgulayan biridir. Vatan sevgisinin kişiyi çalışmaya teşvik ettiğini ve vatanını sevenlerin milletine, ülkesine karşı borcunu çalışarak ödemesi gerektiğini şiirleriyle dile getirmiştir. Ona göre vatan aşkıyla çalışan insanın geride kalması mümkün değildir. Âşığın Atatürk döneminde yaşaması, ülkenin zor şartlardan nasıl kurtarıldığını görmesi bu konular üzerinde fazla durmasında etkili olmuştur. Vatan uğruna verilen şehitler, karşılaşılan zorluklar Âşık Veysel'in vatan ve millet aşkını, Türklük duygusunu daima diri tutmuştur. Halkevleri ve köy enstitüleri gibi Cumhuriyet'in kurumlarına olan sempatisiyle Âşık Veysel, şiirlerinde devletin ve inkılâpların yanında olduğunu göstermiş, vatandaşlar arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde doğru yolun Atatürk yolu olduğunu dile getirmiştir (<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr>).

Yöntem

Araştırma kapsamında, MEB ortaokul 5, 6, 7, 8 ve lise 9,10, 11 ve 12. sınıf ders kitapları nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi ile incelenmiştir. Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı; algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanır. Başka bir deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır. Doküman incelemesi ise araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelemesi, tarihçilerin, antropologların, dilbilimcilerin, sosyologların ve psikologların kullandığı bir yöntem olarak bilinir (Yıldırım-Şimşek, 2000, 140).

Bulgular

Türkçe Ders Kitapları

Araştırma kapsamında incelenen MEB Yayınları 5. ve 6. sınıf ders kitaplarında Âşık Veysel Şatıroğlu'na ait bir metin bulunmamaktadır.

MEB Yayınları 7. sınıf Türkçe ders kitabının 8. temasında Âşık Veysel'e geniş olarak yer verilmiştir. Bu metinde Âşık Veysel'in biyografisi yer almaktadır: "1894 yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Sivrialan köyünde, mayıs ayında baharın en güzel günleri yaşanmaktadır. Yoksul bir çiftçi

ailesinin erkek çocukları dünyaya gelir. Bu çocuğun babası Şatiroğullarından “Karaca” lakaplı Ahmet Bey, annesi Gülizar Hanım’dır. Gülizar Hanım, süt sağmadan dönerken aniden sancısı tutar ve orada doğum yapar (...) Adını Veysel koyarlar. Veysel’den önce iki ablası çiçek hastalığından vefat etmiştir. Ali adında bir ağabeyi ve Elif adında kız kardeşi vardır Veysel’in. Veysel, Sivrialan’da çiftçilik ve hayvancılıkla uğraşan her ailenin çocuğu gibi büyür. Daha önce iki kızını çiçek hastalığından kaybeden aile, Veysel’e de bir şey olmasın diye dua ederler. Ama korkunun ecele bir faydası yoktur ve Veysel yedi yaşında çiçek hastalığı sonucunda sol gözünü kaybeder. Doktor, en yakın Akdağmadeni köyündedir. Baba, oraya götürmek ister Veysel’i ama götürecektir parası bile yoktur ve bir gün Veysel, inek sağarken, babası arkasında elinde bir değnek durmaktadır. Veysel aniden dönünce değnek sağ gözüne saplanır ve sağ gözü de akıp gider.¹ Emlek Yöresi denen, halk ozanlarının, âşıkların çok olduğu bir yörededir Sivrialan. Veysel’in babası, ona oyalanması için bir saz alır. Evlerine de halk ozanları ve âşıkları gelmekte ve şiirler, türküler okumaktadırlar. Veysel de bu ozanlardan şiirler ezberlemeye, sazı ile söyleyip çalmaya çalışır. Babasının teselli bulması için aldığı saz ile yakın arkadaş olur. Bir yandan da çiftçilikle uğraşmaktadırlar. Veysel, keskin zekâsıyla, söylenen şiir, deyiş ve türküleri hemen ezberlemektedir. İlk saz derslerini, Divriği’nin bir köyünden olan Çamşılı Ali Ağa’dan (Âşık Ala) alarak saz ustalığını ilerletir. Bu arada seferberlik başlamış ve ağabeyi Ali dâhil eli silah, kılıç tutan herkes düşmanı denize dökmek için askere koşmuştur. Veysel kör olduğundan savaşa katılmadığı için çok üzülmemektedir. Nerede ise akranı, arkadaşı olan herkes askere alınmış ve o, köyde sazı ile kalmıştır. Keyfi kaçmış, bahçede armut ağacının dibinde yatıp kalkmaktadır ve geceleri âdeta yıldızlar ile konuşmaktadır. Anne ve babasına keyifsizliğini belli etmez. O günleri şiirinde şöyle anlatır:

Ne yazık ki bana olmadı kısmet,
Düşmanı denize dökerken millet,
Felek kırdı kolumu olmadı nöbet,
Kılıcı vurmak için düşman başına.

(...) Bu arada anne ve babası, “Bize bir şey olursa Veysel’e kim bakacak?” kaygısı ile onu akrabalarından Esmâ’yla evlendirirler. Veysel, Esmâ’yı gerçekten de sever. Âşık olur. Esmâ; Veysel’e bir kız, bir de oğlan çocuk doğurur. Oğlu on günlükken aniden ölür. Bu, Veysel’e çok dokunur. 24 Şubat 1921’de annesi, on sekiz ay sonra da babası ölür. Bu arada köylerine

¹ Ali Berat Alptekin, Âşık Veysel kitabında bu olayı şöyle anlatır: “Bir gün ağabeyim Ali ile ahıra gittim. Ağabeyim hayvanların altını süpürüyor, ben de musuru (Hayvanların yem yediği yer) temizliyordum. Saman artıklarını dökmek için yere eğildim. Eğilmemle birlikte çitak öküzün boynuzu gözüme saplandı. Bayılıp kalmışım... Gözüm de akıp gitmiş...” Alptekin, Ali Berat, (2009). Âşık Veysel, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, Ankara

âşıklar gelerek şiirler okur, türküler söyler, atışmalar yaparlar. Karacaoğlan'dan, Emrah'tan, Âşık Sıtkı'dan, Âşık Veli'den deyişler okurlar. Bunlara Veysel de katılır zaman zaman. Ağabeyi Ali ile birlikte kendilerine yardımcı olması için bir hizmetçi tutarlar. Veysel bir gün hastayken ve ağabeyi de keven toplarken karısı Esmâ, bu hizmetçi ile kaçır. Kızı daha altı aylıktır ve Veysel, bu kızı iki sene kucağında taşır ama o da yaşamaz uzun zaman.

Birkaç arkadaşı ile Sivas köylerini gezerek şiirler okurlar. Dokuz liraya bir saz alır Âşık Veysel ama bazı üçkâğıtçılar Veysel ve arkadaşlarını soyarlar. Köylerine beş parasız dönerler. Bu arada Gülizar Hanım'la evlenir. 5 Aralık 1931, Âşık Veysel için bir dönüm noktası olur. Kendisi de bir şair olan Sivas Lisesi Edebiyat Öğretmeni Ahmet Kutsi Tecer "Sivas Halk Ozanlarını Koruma Derneği"ni kurmuştur. 5 Aralık 1931'de başlayan ve üç gün süren şenlikler ile halk ozanları, halk ile buluşur Sivas'ta. Bu şenlikte Âşık Veysel öne çıkan ozan olur. Cumhuriyetin 10. yıl kutlamalarında "Türkiye'nin İhyası Hazreti Gazi..." diye başlayan destanını yazarak okudu. Bu şiirin yayımlanması üzerine arkadaşı İbrahim ile üç ay yürüyerek Ankara'ya geldi. Halk evinde konser verdi. (...) Ahmet Kutsi Tecer ile arkadaşlığını ilerleterek onun sayesinde ozanlığını geliştirdi. 1942-1944 yılları arasında Ahmet Kutsi Tecer desteği ile köy enstitülerinde saz öğretmenliği yaptı. 1965 yılında TBMM özel kanunla Âşık Veysel'e, vatana hizmetten aylık bağlamıştır. Bir süre Ankara Numune Hastanesinde kanser tedavisi görmüştür. 21 Mart 1973'te köyünde, 79 yaşında vefat etmiştir. Eserleri: Deyişler (1944) Sazımdan Sesler (1950) Dostlar Beni Hatırlasın (1970, Bütün Şiirleri) (...) Turan YALÇIN Zorluklara Rağmen Başaranlar Engelleri Aşanlar/ Âşık Veysel Şatiroğlu (Kısaltılmıştır.) (Kır vd., 2021, 234). Kitabın 235. sayfasında yer alan etkinlikte, metinle ilgili sekiz soruya yer verilmiştir. 238. sayfada yer alan etkinlikte de öğrencilerden Âşık Veysel'in bir şiirinin bestelenmiş halini dinlemeleri istenmiştir: "Âşık Veysel'in "Benim Sadık Yârim Kara Topraktır" adlı türküsünü dinleyiniz. Dinlediğiniz türkünün sizde uyandırdığı duygu ve düşüncelerden yola çıkarak istediğiniz türde bir yazı yazınız. Yazınızın içeriğine uygun bir başlık belirleyiniz" (Kır vd., 2021, 238).

MEB Yayınları 8. sınıf ders kitabınının 186. sayfasında Millî Kültürümüz başlığı altında çok kısa olarak Âşık Veysel'in hayatı verilmiştir: "Âşık Veysel ŞATIROĞLU (1894-1973) Saz şairidir. Dili ustalıklı kullanan Âşık Veysel, eserlerini yalın bir Türkçe ile yazmıştır. Yaşama sevinciyle hüznün, iyimserlikle umutsuzluk şiirlerinde iç içedir. Başlıca eserleri: Sazımdan Sesler, Deyişler, Dostlar Beni Hatırlasın..." (Eselioğlu vd., 2021, 186). Aynı sayfada şairin "Vatan Sevgisini İçten Duyanlar" şiirine yer verilmiştir:

Vatan Sevgisini İçten Duyanlar

Vatan sevgisini içten duyanlar

Sıtk ile çalışır benimseyerek

Milletine ulusuna uyanlar

Demez neme lazım neyime gerek.
Her ferdin hakkı var, bizimdir vatan
Babamız dedemiz döktüler al kan
Hudut boylarında can verip yatan
Saygıyla anarız şehit diyerek.
Vatan aşkı ile çalışan kafa
Muhakkak erişir öndeki safa.
Tesir nüfuz olur her bir tarafa
Herkes onu büyük tanır severek.
Olmak istiyorsan dünyada mesut
Hakka halka yarayacak bir iş tut.
Çalıştır oğlunu, kızını okut
İnsan olmak için okumak gerek.
Vatan bizim, ülke bizim, el bizim,
Emin ol ki her çalışan kol bizim.
Ay yıldızlı bayrak bizim, mal bizim
Söyle Veysel övünerek överek (Eselioğlu vd., 2021, 186).

Şiirin sonunda yer alan etkinliklerde şiirle ilgili sorular yer almaktadır.
8. sınıf ders kitabının 189. sayfasında şairin bir başka şiiri yer almaktadır:

Uzun ince bir yoldayım,
Gidiyorum gündüz gece.
Bilmiyorum ne haldayım,
Gidiyorum gündüz gece.
Dünyaya geldiğim anda
Yürüdüm aynı zamanda.
İki kapılı bir handa
Gidiyorum gündüz gece.
Uykuda dahi yürüyom
Kalkmaya sebep arıyom
Gidenleri hep görüyom
Gidiyorum gündüz gece.
Kırk dokuz yıl bu yollarda,

Ovada, dağda, çöllerde
Düşmüşüm gurbet ellerde
Gidiyorum gündüz gece.

(...)

Şaşar Veysel işbu hâle
Gâh ağlaya gâhi güle
Yetişmek için menzile
Gidiyorum gündüz gece (Eselioğlu vd., 2021, 189).

Şiirin sonunda, öğrencilerden Âşık Veysel'in kendi sesinden "Uzun İnce Bir Yoldayım" türküsünü dinlemeleri ve şiiri şairinin sesinden dinlemenin onlarda hangi duyguları uyandırdığını anlatmaları istenmiştir.

Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitapları

MEB Yayınlarından çıkan 9. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabının 70. sayfasında Okuma Çalışmaları başlığı altında Âşık Veysel'in "Güzelliğin On Par'etmez" şiiri yer almaktadır:

Güzelliğin On Par'etmez
Güzelliğin on par'etmez
Bu bendeki aşk olmasa
Eğlenecek yer bulaman
Gönlümdeki köşk olmasa
Tâbirin sığmaz kaleme
Derdin dermandır yâreme
İsmin yayılmaz âleme
Âşıklarda meşk olmasa
Kim okurdu kim yazardı
Bu düğümü kim çözerdi
Koyun kurt ile gezerdi
Fikir başka başk'olmasa
Güzel yüzün görülmezdi
Bu aşk bende dirilmezdi
Güle kıymet verilmezdi
Âşık ve maşuk olmasa
Senden aldım bu feryâdı

HIKMET - АКАДЕМИК - ԻՅԻՄԵՆ

HIKMET - AKADEMİK EDEBİYAT DERGİSİ [JOURNAL OF ACADEMIC LITERATURE]

ÂŞIK VEYSEL HATIRASINA GELENEK VE EDEBİYAT ÖZEL SAYISI

YIL 9, EKİM 2023

ISSN: 2458 - 8636

Bu imiş dünyanın tadı

Anılmazdı Veysel adı

O sana âşık olmasa (Yücel vd., 2021, 70).

Şiirde noktalama işareti kullanılmamıştır. Şair ya da şiirle ilgili bir yoruma da yer verilmemiştir. İlhan Berk'in "Ne Böyle Sevdalar Gördüm Ne Böyle Ayrılıklar" şiiri verilerek öğrencilerden, metinlerin biçim yönünden farklılıklarını belirlemeleri istenmiştir.

MEB Yayınları 10. ve 11. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarında Âşık Veysel'e ait metin bulunmamaktadır. MEB Yayınlarından çıkan 12. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabınının 132. sayfasında Âşık Veysel'in "Uzun İnce Bir Yoldayım" şiiri verilmiştir:

Uzun ince bir yoldayım

Gidiyorum gündüz gece

Bilmiyorum ne haldayım

Gidiyorum gündüz gece

Dünyaya geldiğim anda

Yürüdüm aynı zamanda

İki kapılı bir handa

Gidiyorum gündüz gece

Uykuda dahi yürüyom

Kalmaya sebep arıyom

Gidenleri hep görüyom

Gidiyorum gündüz gece

Kırk dokuz yıl bu yollarda

Ovada dağda çöllerde

Düşmüşüm gurbet ellerde

Gidiyorum gündüz gece

Düşünülürse derince

Irak görünür görünce

Yol bir dakika miktarınca

Gidiyorum gündüz gece

Şaşar Veysel işbu hale

Gâh ağlaya gâhi güle

Yetişmek için menzile

Gidiyorum gündüz gece (Filazi vd., 2021, 132).

Şiirde noktalama işaretleri kullanılmamıştır. Kitapta daha sonra metin ve türle ilgili açıklamalar kısmı yer almaktadır. Bu açıklamalarda Âşık Veysel ve sanat anlayışı ile ilgili bilgiler verilmiştir:

“Okuduğunuz şiir, Cumhuriyet Dönemi halk şiirinin üstatlarından biri kabul edilen Âşık Veysel'e aittir. Bu şiirinde Âşık Veysel, dünyaya gelen insanoğlunun “uzun ince bir yol” benzetmesiyle nitelediği ömür sürecinde yaşadıklarını anlatmıştır. Âşık Veysel, diğer şiirlerinde olduğu gibi okuduğunuz şiirinde de halkın rahatlıkla anlayabileceği sade bir dil kullanmıştır. Eserlerinde saf Türkçe söyleyişler de dikkat çekicidir. Sanatçı; şiirinde ölçü olarak heceyi, birim olarak da dörtlüğü seçmiştir. Âşık Veysel okuduğunuz şiirde “yürüyom, arıyom, dakka” kelimelerini konuşma dilindeki şekliyle kullanmıştır. Bu durum, Âşık Veysel'in üslubunun önemli bir özelliğidir. Cumhuriyet Dönemi'nde halk şiiri, ilgi görmüş bir alandır. Bunda bazı sanatçıların Millî Edebiyat zevk ve anlayışını devam ettirmek istemeleri etkili olmuştur. Çünkü bu anlayıştaki sanatçılar (Arif Nihat Asya, Orhan Şaik Gökyay, Necmettin Halil Onan vb.) halkın geleneğinden, dilinden, ortak zevkenden vb. yararlanmışlar; böylelikle bir memleket edebiyatı meydana getirmeye çalışmışlardır. Küçük değişiklikler olsa da Âşık edebiyatının özellikleri bu dönemde de devam etmiştir. Yani sanatçılar; saz eşliğinde çalıp söyleme, sade dil kullanma, halk kültüründen uzaklaşmama, hece ve dörtlük nazım birimini kullanma gibi özellikleri bu dönemde de sürdürmüşlerdir. Daha önceki yüzyıllardan farklı olarak bu dönemde şiirler, nazım şekillerinin (koşma, semai, destan...) adlarıyla anılmamış; her şiir için özel başlık kullanılmıştır” (Filazi vd., 2021, 132).

Metni Anlama ve Çözümleme başlığı altında öğrencilere şair, şiir ve türle ilgili sorular sorulmuştur. Kitabın 133. sayfasında şairin biyografisi verilmiştir: “ÂŞIK VEYSEL ŞATIROĞLU (1894-1973): Cumhuriyet Dönemi saz şairlerindedir. Sivas'ın Şarkışla ilçesinin Sivrialan köyünde yaşamını sürdüren Âşık Veysel, 7 yaşında çiçek hastalığına yakalandı ve gözleri görme yeteneğini kaybetti. Avunması için babasının aldığı sazla haşır neşir oldu, köye gelen âşıkları da dinleyerek onlardan etkilendi. Tanınmasında Ahmet Kutsi Tecer'in etkisi vardır. Cumhuriyet'in 10. yıl dönümü sebebiyle Ankara'da olmak istediği için bir arkadaşıyla üç ay süren bir yürüyüşün sonunda Ankara'ya ulaştı. İlk şiirlerini buradaki 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı töreninde okudu. Türkiye'yi diyar diyar dolaşıp sazını çalmaya devam etti. Yeni ve güncel konulara şiirlerinde yer veren Âşık Veysel; kaderci dünya görüşü, doğa, toprak sevgisi, aşk, ayrılık, yaşam, yalnızlık, memleket sevgisi gibi temaları sade bir dille işledi. Âşık Veysel'in bütün şiirleri Ümit Yaşar Oğuzcan tarafından derlenerek İş Bankası Kültür Yayınları tarafından Dostlar Beni Hatırlasın adıyla yayımlandı. 2016 yılında da İnkılap Kitabevi; Âşık Veysel'in şiirlerini, Dostlar Beni Hatırlasın-Âşık Veysel Hayatı ve Bütün Şiirleri adı altında topladı” (Filazi vd., 2021, 133). Daha sonra Bilginiz Olsun başlığı

altında Ümit Yaşar Oğuzcan'dan Âşık Veysel ile ilgili bir alıntıya yer verilmiştir: “Veysel’in bir başka özelliği daha vardı; köyünde ve çevresinde ondan önce bir tek meyve ağacı olmadığı halde, Sivrialan’da ilk meyve bahçesini o yetiştirmişti. Hem öyle bir bahçe ki, içinde elmadan kayısıya, kirazdan cezive kadar türlü türlü meyve çiçek vardı. Veysel, kardeşlerinin yardımıyla bu bahçeyi yapmaya başladığı zaman köylüleri “Atalarımız bunca yıl böyle bir iş yapmamışlar, şu kör adam onlardan iyi mi bilecek ki böyle bir işe kalkıştı?” demişler. Birkaç yıl sonra ağaçlar yetişmiş, meyve vermiş. Köylüler önceki dediklerini hatırlayıp utanmışlar, bu defa “O kör değilmiş, meğer kör olan bizmişiz” diyerek Âşık Veysel’i kutlamışlar. İşte böylesine uzağı gören bir insandı o...” (Filazi vd., 2021, 134). Kitabın 135. sayfasında türle ilgili bilgiler kısmında şairin adı geçmektedir: “Cumhuriyet Dönemi halk şiirinin Âşık Veysel ve Âşık Feymanî’den başka diğer önemli âşıkları arasında Davut Sulari, Ali İzzet Özkan, Abdurrahim Karakoç, Âşık Daimi, Sefil Selimi, Şeref Taşlıova, Murat Çobanoğlu gibi isimler sayılabilir” (Filazi vd., 2021, 135).

Sonuç ve Öneriler

Araştırma kapsamında incelenen MEB Yayınları 5. ve 6. sınıf ders kitaplarında Âşık Veysel Şatiroğlu’na ait bir metin bulunmamaktadır. 7. sınıf ders kitabında ise yazarın hayatı geniş olarak anlatılmıştır. Kitapta yer alan etkinlikte de öğrencilerden Âşık Veysel’in “Benim Sadık Yârim Kara Toprakır” adlı türküsünü dinlemeleri ve dinledikleri bu türkünün uyandırdığı duygu ve düşüncelerden yola çıkarak bir yazı yazmaları istenmiştir. Ders kitabında şairle ilgili bilgi verildikten sonra şairin bir şiirine yer verilmesi uygun olacaktır. 8. sınıf ders kitabında, Millî Kültürümüz başlığı altında Âşık Veysel’in hayatı birkaç cümleyle özetlenmiştir. Kitapta, şairin “Vatan Sevgisini İçten Duyanlar” ve “Uzun İnce Bir Yoldayım” şiirlerine yer verilmiştir. Şiirin sonunda, öğrencilerden Âşık Veysel’in kendi sesinden “Uzun İnce Bir Yoldayım” türküsünü dinlemeleri ve şiiri şairinin sesinden dinlemenin onlarda hangi duyguları uyandırdığını anlatmaları istenmiştir.

Yücel ve arkadaşlarının hazırladığı ve MEB Yayınlarından çıkan 9. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabında, Âşık Veysel’in “Güzelliğin On Par’etmez” şiiri yer almaktadır. Kitapta, şair ya da şiirle ilgili bir yorum bulunmamaktadır. 10. ve 11. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarında Âşık Veysel’e ait bir metin yer almamaktadır. 12. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabında Âşık Veysel’in “Uzun İnce Bir Yoldayım” şiiri verilmiştir. Kitapta daha sonra Âşık Veysel ve sanat anlayışı ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Kitapta, şairin biyografisi de verilmiştir.

Âşık Veysel Şatiroğlu, yaşam öyküsü, eğitim görüşleri, sanat anlayışı, yazdığı şiirler, bestelenmiş eserleri ile geleceğe yön veren bir halk ozamıdır. Onun yaşam öyküsünden ve acılı yaşamına rağmen hayata tutunmasından günümüz ortaokul ve lise öğrencilerinin alacağı dersler vardır. Eserlerinde Türkçeyi çok iyi kullanan şairin şiirleri de çocukların ve gençlerin, dilin başarılı örnekleriyle tanışmaları açısından önemlidir. Bu sebeplerle, Âşık

Veysel'in eserlerinin ders kitaplarının tamamında, her sınıf düzeyinde yer alması gerekir.

Kaynakça

- Alptekin, Ali Berat. *Âşık Veysel, Atatürk Kültür*. Ankara: Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları, 2009.
- Bâkiler, Yavuz Bülent. *Âşık Veysel Hayatı ve Şiirleri*. İstanbul: Tercüman Yayınları, 1986.
- Kara, Ruhi-Tören, Arzu. "Âşık Veysel'in Şiirlerinde Eğitim". *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]* (2011),127-144.
- Karataş, Turan. "Âşık Veysel'in Şiirini Besleyen Üç Önemli Unsurlar: Çileli Hayatı, Gelenek ve Yerlilik". *Türk Dili* 609 (2002), 688-695.
- Kır, Tolga vd. *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 7 Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayıncılık, 2021.
- Eselioglu, Hilal vd. *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Türkçe 8 Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayıncılık, 2021.
- Yücel, İfakat vd. *Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı 9 Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayıncılık, 2021.
- Filazi, Gurbet vd. *Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı 12 Ders Kitabı*. Ankara: MEB Yayıncılık, 2021.
- Şimşek, Esmâ. "Âşık Veysel'in Âşıklık Geleneği İçerisindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme". *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi /9* (2016),117-126.
- Tutu, Sıtkı Bahadır. *Âşık Veysel Şatiroğlu (Hayatı, Eserleri ve Müzik Kimliği)*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2008.
- Yıldırım, Ali-Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2000.

<http://turkoloji.cu.edu.tr>

<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/asik-veysel-satiroglu>